

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Zondag 14 april 2024

Tjaard Barnard

Thema: Betzata

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

(Gemeente gaat staan)

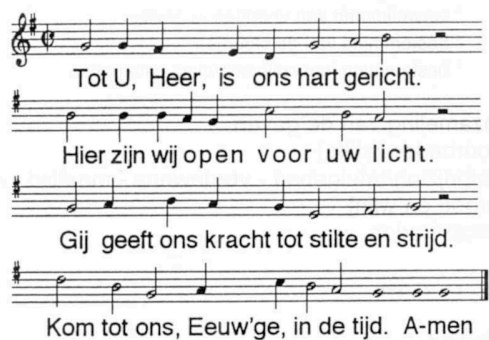
Aanvangslied 103: 1 en 9

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordslied Tot U, Heer, is ons hart gericht

Tot U, Heer, is ons hart gericht.
Hier zijn wij open voor uw licht.
Gij geeft ons kracht tot stilte en strijd.
Kom tot ons, Eeuw'ge, in de tijd. A-men

(Gemeente gaat zitten)

Inleidende Bijbellezing Psalm 30

1 Een lied van David.

Dit lied is gemaakt toen de tempel in gebruik genomen werd.

2 Heer, ik breng u eer.

U hebt mijn leven gered!

Daarom konden mijn vijanden niet juichen,
ze konden niet juichen over mijn dood.

3 Heer, mijn God, ik riep u om hulp,

en u hebt mij genezen.
4Ik was al bijna dood,
het land van de dood zag ik al.
Maar u gaf mij het leven terug.
5Als je trouw bent aan de Heer,
moet je voor hem zingen en hem prijzen,
want hij is heilig!
6De woede van de Heer duurt kort,
maar zijn liefde duurt een leven lang!
Ook al val je 's avonds huilend in slaap,
's ochtends sta je juichend weer op.

7Ik voelde me sterk en ik dacht:
Mij kan niets gebeuren.
8U was goed voor mij, Heer,
daarom overkwam mij geen kwaad.
Maar toen u zich voor mij verborgen hield,
ging ik bijna dood van angst.
9Ik roep u, Heer!
Ik smeed u: Wees goed voor mij.
10U hebt niets aan mij als ik dood ben,
als ik in mijn graf lig.
Dan kan ik u niet meer prijzen,
niet meer zingen over uw trouw.
11Heer, luister naar mij,
wees goed voor mij en help mij.

12U hebt mijn verdriet veranderd in vreugde.
Ik huil niet meer,
maar ik ben weer vrolijk.
13Heer, ik zal voor u zingen
met heel mijn hart.
God, ik zal niet zwijgen.
Ik zal u altijd prijzen!

Gebed

Eeuwige God,
Wat kan er veel in een mensenleven gebeuren. Wat kunnen mensen het zwaar hebben met wat er met hen gebeurt. Als we eerlijk zijn, overkomt ons allen veel. Is er bijna niemand die ontsnapt aan verdriet. Die niet overmant wordt door donkere tijden. Met wie het altijd goed gaat.
Meestal breekt er toch eens licht door. Zijn er momenten waarop we achteraf kunnen zeggen: we werden gedragen. Er waren mensen, er was een kracht, er was iets en ik kon verder.

Bemoedig ons, als wij het op dit moment niet zien zitten. Houd ons vast, als we angstig zijn en geen licht zien dagen. Want uw licht komt.

Geef ons het vertrouwen, dat het niet altijd donker zal zijn. Schenk ons het licht van uw aanwezigheid, van uw warmte, van uw liefde. Want zonder u kunnen we niet. Zonder u hoeven we niet. Want u draagt ons.
Amen.

Lied 837 Iedereen zoekt U, jong of oud

Bijbellezing Johannes 5

1Daarna was er een Joods feest, en Jezus ging naar Jeruzalem. 2In Jeruzalem is bij de Schaapspoort een bad met vijf zuilengangen dat in het Hebreeuws Betzata heet. 3Daar lag een groot aantal zieken, blinden, kreupelen en misvormden. 5Er was ook iemand bij die al achtendertig jaar ziek was. 6Jezus zag hem liggen; hij wist hoe lang hij al ziek was en zei tegen hem: ‘Wilt u gezond worden?’ 7De zieke antwoordde: ‘Heer, als het water gaat bewegen is er niemand om mij erin te helpen; ik probeer het wel, maar altijd is een ander al vóór mij in het water.’ 8Jezus zei: ‘Sta op, pak uw mat op en loop.’ 9En meteen werd de man gezond: hij pakte zijn slaapmat op en liep. Nu was het die dag sabbat. 10De Joden zeiden dan ook tegen de man die genezen was: ‘Het is sabbat, het is niet toegestaan een slaapmat te dragen!’ 11Maar hij zei tegen hen: ‘Degene die mij genezen heeft, zei tegen mij: “Pak uw mat op en loop.”’ 12‘Wie zei dat tegen u?’ vroegen ze. 13Maar de man die genezen was kon niet zeggen wie het was, want Jezus was al verdwenen omdat daar zo veel mensen waren.

14Later kwam Jezus hem tegen in de tempel en toen zei hij tegen hem: ‘U bent nu gezond; zondig daarom niet meer, anders zal u iets ergers overkomen.’ 15De man ging aan de Joden vertellen dat het Jezus was die hem gezond gemaakt had. 16Het was omdat Jezus zulke dingen deed op sabbat, dat de Joden tegen hem optraden. 17Maar Jezus zei: ‘Mijn Vader werkt aan één stuk door, en daarom doe ik dat ook.’ 18Vanaf dat moment probeerden de Joden hem te doden, omdat hij niet alleen de sabbat ondermijnde, maar bovendien God zijn eigen Vader noemde, en zichzelf zo aan God gelijkstelde.

Lied 534 Hij die de blinden weer liet zien

Preek

Soms, beste mensen, komen dingen op een bijzondere wijze samen. Zo las ik de afgelopen weken voor een recensie in *AdRem* [het nieuwe boek](#) van Alain Verheij over de zin van ziekte. Het is een bijzonder boek. Het confronteert je als nog gezonde lezer met een werkelijkheid die je graag zo ver mogelijk van je afhoudt: ziekte. Wat betekent ziekte? Hoe leef je als je ziek bent? Wat is je verwachting? Ik ontleen voor mijn verhaal vandaag wat dingen aan dat boek. Ik raak slechts een paar dingen aan. Ik kan het u van harte aanraden, al is het vaak best confronterend voor de gezonde mens, die denkt nooit ziek te worden. Verheij laat in zijn boek telkens het verhaal terugkeren van de genezing van die man die al 38 jaar ligt te wachten. Het is een sleutel voor wat hij wil vertellen.

In dezelfde tijd beluisterde ik een [podcast](#) van de Evangelische Omroep waarin de Nieuwtestamenticus Geurt Henk van Kooten werd geïnterviewd die betoogt een geheel nieuwe wetenschappelijke ontdekking gedaan te hebben. Het Evangelie van Johannes was niet het laatste geschreven, maar het eerst geschreven. Volgens hem zou dit een game changer zijn in de Bijbelse wetenschap. Hij baseert zijn stelling op een paar woorden, ook uit dat verhaal van die genezing bij Bethesda. Overigens heeft deze wereldschokkende ontdekking in Nederland slechts Trouw, het Nederlands Dagblad en

het Reformatorisch Dagblad gehaald, dus de christelijke pers, maar niet daarbuiten. Dat zegt wel iets.

De in wetenschappelijke kringen gebruikelijke datering van de evangeliën is dat Marcus het oudste is, geschreven na het jaar 70, omdat toen de tempel verwoest werd en de verwoesting van Jeruzalem in dat evangelie verondersteld wordt. Daarna schreven Mattheüs en Lucas, zeg in de tien à 20 jaren daarna. Zij citeren Marcus letterlijk en moeten dat evangelie dus gelezen hebben. Weer tien jaar later, zeg 90 à 100, schrijft Johannes zijn verhaal op. Hij lijkt soms de eerdere evangeliën wat te corrigeren, heeft een veel meer ontwikkelde gedachtegang, is veel geestelijker. Allemaal elementen om te veronderstellen dat hij later geschreven heeft.

Geen van de evangeliën lijkt geschreven te zijn door een ooggetuige. Allemaal hebben ze de verhalen van horen zeggen. En regelmatig zie je dat ze dingen opschrijven die in de tijd van Jezus helemaal nog niet konden spelen, maar later voor de vroeg christelijke gemeenten wel relevant waren. Kortom: het is best moeilijk om aan de hand van deze bronnen iets te zeggen over de historische Jezus. Dat is jammer, maar we moeten het er mee doen.

De hoogleraar Nieuwe Testament aan de universiteit in Cambridge, hij kan niet nalaten telkens te benoemen dat hij de verre opvolger is van Erasmus die deze leerstoel aan het begin van de zestiende eeuw bekleedde, heet Geurt Henk van Kooten. Hij is een jaargenoot van mij uit Leiden. Hij heeft nu een in zijn ogen bijzondere vondst gedaan. In het tweede vers van het verhaal van vandaag lezen we: 'In Jeruzalem is bij de Schaapspoort een bad met vijf zuilengangen dat in het Hebreeuws Betzata heet.' Opvallend, vindt hij, is dat er staat 'In Jeruzalem is'. Hij vergeleek die constructie met een heel aantal andere teksten en telkens, zo stelt hij, is het bij het gebruik van deze formulering zo, dat de schrijver een situatie beschrijft zoals die bestond op het moment van het schrijven. Nu is cruciaal dat Jeruzalem in 70 vernietigd zou zijn. En dat dus - nog steeds naar het oordeel van Van Kooten - er na 70 geen zuilengangen meer zouden zijn. De eenvoudige werkwoordsvorm 'is' verradt dus dat de schrijver voor het jaar 70 geschreven zou moeten hebben. Daarmee zou het Evangelie dus direct het oudste geworden zijn.

Theologisch komt het hem goed uit dat hij nu kan stellen dat het Evangelie zo oud en daarmee betrouwbaar is. Voor een beetje orthodox denkend mens is het wel fijn is, dat juist dit evangelie zo hoog verheven over Jezus spreekt. Waar Marcus hem vooral als een gewoon mens schetst, is hij hier bijna aan God gelijk. Op veel plaatsen kun je, om het zo maar eens te zeggen, een is-gelijk-teken plaatsen tussen de Vader en de Zoon. Heel fijn dus, als dit heel oud is en dus heel betrouwbaar.

De Nieuwtestamentische wereld was niet heel erg onder de indruk. Wie daarover meer wil weten, kijkt morgen deze preek na op de website van de gemeente en vindt dan een link naar een heel aardig [artikel](#) van Jona Lendering die een en ander op een rijtje zet. Spoiler: er blijft heel weinig van over.

In het hele evangelie is het gebruik van de tijden niet heel consistent. Als het wel consistent is, hoe weten we dat die hele zuilengang niet meer bestond na 70? Ongetwijfeld was de tempel er niet meer - al staat de westelijke muur, de Klaagmuur er nog steeds, maar een vernietiging van een stad toen was iets anders dan Dresden, Hiroshima of Gaza in onze tijd. Dus er had nog wel iets kunnen staan. Tenslotte - maar veel meer argumenten vindt u dus in de link - zie je heel vaak gebeuren in de evangeliën

dat een tegenwoordige tijd gebruikt wordt voor een verleden tijd, om het verhaal levend te maken: 'loop ik gisteren door de Koopgoot...'. Kortom: deze game changer lijkt een storm in een glas water te zijn, of hier toepasselijker: een storm in het bad van Bethesda.

Zo maak ik maar de stap naar het verhaal zelf. Misschien hebben we daar meer aan. Genezingen in het Nieuwe Testament zijn niets bijzonders. Zoals Paul Verhoeven al stelt in zijn boek over Jezus: dat doen messiassen nu eenmaal. Vaak in de vorm van het uitdrijven van boze geesten, maar soms ook met iets minder gedoe, zoals in het verhaal van vandaag. Als je serieus genomen wilt worden, moet je dat wel doen. Jezus komt bij een onmogelijk geval, zo lijkt het. Iemand die al 38 jaar ziek is. Het doet een beetje denken aan de opwekking van Lazarus uit het graf, waarin Jezus een beetje had getalmd. De patiënt was al even dood en hij begon al wat te ruiken.

Maar hier komt hij, bij iemand die al 38 jaar op een wonder zit te wachten. Wie het eerst in het water is, als het water door een engel wordt bewogen, die geneest, zo luidt het volksgeloof. Maar de man kan nooit als eerste er zijn. Dus het is een hopeloos geval.

Op één woord van Jezus is hij genezen. Hij pakt zijn matje op en vertrekt.

Het verhaal krijgt daarna eigenlijk een onbenullig vervolg. Niets geen beschouwingen over het wonder. Geen grote scènes, wat is dit toch bijzonder. Niets van dit alles.

Alain Verheij bespreekt het onder meer als de volstrekte onhartelijkheid, het gebrek aan inleven en empathie, van de gezonde wereld tegenover de wereld van de zieke. Wie chronisch ziek is of wie terminaal ziek is, gaat van de ene wereld over naar de andere wereld. De wereld van de gezonde mens, de wereld van druk druk druk. Veel te doen hebben, nergens tijd voor hebben, naar de wereld waarin tijd geen invloed meer heeft. Er hoeft niets meer te gebeuren. Wachten staat centraal. Ik sprak eens een gemeentelid in een verpleeghuis. Weet je, Tjaard, wat hier het toverwoord is, dat ik dagelijks tien keer hoor van de verpleging als ik iets vraag: 'straks!'.

Achtendertig jaar heeft de man moeten wachten. Achtendertig jaar is er niets gebeurd in zijn leven. Zo is het ook met de werkelijkheid van een verpleeghuis. En zeker van een gesloten afdeling. De buitenwereld komt er wel binnen, maar toch ook niet echt. En als je er woont, kom je eigenlijk niet meer buiten. Ik hoorde van de week het schrijnende, maar ook wel begrijpelijke verhaal, hoe men bij een bepaald verpleeghuis voor de deur een nep-bushalte geplaatst had. Wie toch ontsnapte, stond daar meestal op een bus te wachten die nooit zou komen en kan zo weer gemakkelijk binnengebracht worden.

Voor de genezen man blijkt er wel ontsnapping. Nu begint zijn leven opnieuw. Van een plek waar zieke, misvormde mensen weggestopt zijn uit de wereld, mag hij weer de gewone wereld in.

Maar de gewone wereld zit niet op hem te wachten. Theologische scherpslijpers nemen hem en zijn genezer de maat. Hij vertrekt met zijn matje, tot hij door de joden tot de orde geroepen wordt. Op sabbat mag je niet sjouwen met een matje. En Jezus komt ook in de problemen, want op sabbat mag je niet genezen.

Zieken die ziek blijven zijn gemakkelijker. Want die zijn al afgeschreven. Anders dan Jezus het doet, die mensen wel ziet. Die naar mensen omkijkt.

Laat ik eerlijk zijn, en ook Alain Verheij is daar nuchter over in zijn boek, wondergenezingen stellen ons voor enorme problemen. De meeste mensen genezen namelijk niet via een wonder. Er worden heel veel wonderverhalen over Jezus verteld.

Op sommige momenten geneest hij veel mensen en raakt hij er oververmoeid van. Trekt hij zich terug. Hij kan echter maar een heel klein gedeelte van de mensen om zich heen helpen.

De meeste mensen zullen in het beste geval moeten leven met een ziekte. In het slechtste geval gaan ze eraan dood. Geen wonder uit de hemel, geen engel die het bad in beweging zet en ook geen Jezus die het probleem oplost.

Het boek van Verheij laat zich lezen als een wake-up call voor de gezonde mens. We kunnen lang doen alsof het nooit gaat gebeuren, maar het moment komt, waarop ook wij de gezonde wereld verlaten en zullen verblijven in de wereld van de ziekte. Hoe je het ook wendt of keert, het hoort erbij. Hij romantiseert het niet. Het wordt nooit mooi. Maar het hoort er wel bij.

Wonder verrichten als Jezus, dat zullen wij niet kunnen. Plekken en kerken waar gebedsgenezing plaatsvindt, we hebben - terecht - de neiging het te wantrouwen. De meest wonderlijke genezingen vinden plaats door de vooruitgang van de medische wetenschap. Hoewel in de naam van die vooruitgang natuurlijk ook vaak veel meer doorbehandeld wordt dan verstandig of menselijk is. Wanneer lukt het om los te laten, als dat eigenlijk het enige verstandige is? Als het, met de longarts Sander de Hosson, gaat om leven toe te voegen aan de dagen en niet dagen aan het leven, dat geen kwaliteit meer heeft.

Het wonder van Jezus kunnen wij niet nadoen. Tenzij je het misschien terugbrengt tot de essentie van het optreden van Jezus. Namelijk dat Jezus zijn medemens ziet. Dat Jezus misschien de eerste in decennia is die de man ziet zitten, bij de rand van het bad. Dat dat misschien een moment is waarop in de werkelijke ontmoeting van mens tot mens iets oplicht van de eeuwigheid. In het Johannesevangelie is eeuwigheid niet iets dat heel erg lang duurt, maar iets dat van een heel andere dimensie is. Eeuwigheid is niet iets van later, maar is iets wat je nu kan overkomen.

Dat is wat ook wij kunnen bewerkstelligen. Niet meer wegstaren. Niet meer wegredeneren. Niet meer denken dat wij het weten. Maar er zijn. Het gesprek aangaan. Werkelijk meeleven. Meeleven tot aan de grens. Breekt er dan licht door.

Kerkelijk gesproken leven we in de Paastijd. De tijd van de Eerste Paasdag tot aan Pinksteren. Een tijd waarin licht dat doorbreekt centraal staat. Waarin leven ondanks alles doorbreekt. Misschien kunnen wij zo'n lichtpuntje zijn.

Amen.

Stilte

Orgelspel

Afkondigen

Op 8 april is overleden mevrouw Tessa, Toos van Smaalen-van der Meent. Zij was lid van onze gemeente. Ze is 84 jaar geworden.

Toos van Smaalen was een zeer zelfstandige vrouw die de vrijheid in het geloof in deze kerk zeer waardeerde. Vroeger kwam zij met regelmaat naar de kerk, totdat rugklachten het haar onmogelijk maakten om het een uur vol te houden.

In de nacht van donderdag op vrijdag overleed Jos Cramer op 82-jarige leeftijd. Hij was vriend van de gemeente. Jos Cramer was een veelzijdig man, betrokken bij de kring in Nieuwerkerk. Hij was een woordkunstenaar en was altijd in voor een gesprek over de vragen des levens, waarbij hij heel eigen ideeën had. De laatste maanden lag hij veel in bed. Hij is vredig heengegaan.

Hetzij wij leven, hetzij wij sterven. Wij zijn van de Heer.

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader (oec. versie)’**

Tijdens de voorbeden 367b

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Eeuwige God,

We worden stil, als we denken aan het onheil dat in deze wereld zo nadrukkelijk aanwezig is. We zijn geschrokken van de aanval op Israël. Telkens opnieuw horen we wat mensen elkaar aandoen. Mensen die gruwelijkheden bedrijven met een beroep op u. Ontferm u toch, over uw wereld, die u zo nodig heeft.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We worden stil, als we denken aan het onheil dat uw mensen zo treft. Als we denken aan wie ziek zijn in ons midden. Die getroffen worden door een ziekte die niet voorbijgaat. Die bang zijn. Die niet weten hoe ze verder moeten. Die geen licht voor zich zien. Ontferm u toch over uw mensen, die u zo nodig hebben.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We worden stil, als we denken aan het verdriet dat mensen zo raakt. Als we denken aan wie mensen hebben verloren. Aan de dood of aan het leven. Die leven in rouw en in eenzaamheid. De vreugde in het leven is hen ontnomen en ze vragen zich af hoe ze verder moeten. Ontferm u toch over uw mensen die u zo nodig hebben.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We worden stil, als we denken aan wat wij in deze wereld zouden kunnen doen. Vaak komen we er niet toe, om onze medemens bij te staan. Zijn we te druk met andere dingen om aan werkelijk leven toe te komen. Geef het ons, dat we uw roepstem horen en dat we in beweging komen. Dat we proberen uw handen te zijn in de wereld. Ontferm u toch over ons, die u zo nodig hebben.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

In de stilte willen we u bidden. Voor onszelf, voor onze naasten, voor uw hele wereld. In de stilte bidden we, omdat we geloven dat u zich over ons ontfermt.

[...]

Samen met gelovigen van alle tijden en plaatsen bidden we met de woorden van Jezus:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

Collecten voor Diaconaal doel en voor gemeente

(Gemeente gaat staan)

Slotlied 103c Loof de koning, heel mijn wezen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde.
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
haar taak in deze wereld met haar noden.
En gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
Amen.

Antwoordlied 978: 4

Orgelspel